

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Meditationum evangelicarum volumen tripartitum

Creidius, Hartmann

Francofurti ad Moenum, 1682

Dominica vocem jucunditatis

[urn:nbn:de:bsz:31-122776](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-122776)

Sanctus quod per Apostolos protulit, à Christo accepit, Christus à Patre, Joh. 8. v. 38. 40. v. 42. Joh. 5. v. 30. 6. v. 38. Qui igitur doctrinam Christi non affert, sed impugnat, qui Christum non glorificat, sed blasphematur, à Deo non est. Probemus ergo Spiritus, & non credamus omnibus & singulis, 1. Joh. 4. v. 1. vide etiam 1. Joh. v. 10. 11.

Dominica Vocem Jucunditatis.

Evangelium Joh. 16. v. 23. 30.

AD Regem Ahasverum nemini concedebatur aditus, nisi qui vocatus erat, & si quis contra hoc statutum intrabat in atrium, mox interficiebatur, Esth. 4. v. 11.

Secus Rex Regum & Dominus dominantium, qui neminem ad se venientem foras expellit, Joh. 6. v. 37. imò thesauros beneficiorum suorum omnibus vult apertos, & clavem precum nobis dedit, per quam cæleste τραπεζιον recludere & ex thesauris Dei pro lubitu depromere possumus, quicquid nobis opus est. Hinc Sponsam suam amicissimè invitat, Cant. 2. v. 13. surge, propera amica mea, speciosa mea & veni, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Quibus verbis prædicat

1. *Sponsa venustatem*, quæ non est communiata, jacet enim naturâ in sanguinibus, Ezech. 16. v. 6. sed donata, Esa. 60. v. 10. Apoc. 19. v. 7. 8. hic est ornatus sponsæ interior, quo coram Deo fulget Pl. 45. v. 14.

2. *Vocis suavitatem*, per quam intelligitur fiducialis oratio, quâ cum sponso suo loquitur. Hanc expetit Christus audire, proinde invitat discipulos suos & omnes Christianos in prælecta pericope. Hactenus non petiistis quicquam in nomine meo, petite & accipietis, ut gaudium vestrum perfectum sit.

Constat Evangelium tribus partibus, ut sunt:

- I. *Orationis commendatio.*
- II. *Adminiculorum suppeditatio.*
- III. *Discipulorum adstipulatio.*

II.

EXEGESIS.

MOses ad mandatum Dei conficiebat singulare thymiana ex odoratis & pretiosis aromatis, quod singulis diebus, manè & vesperi, in odorem suavitatis Deo adolendum erat, Exod. 30. v. 34. Per hoc suffimentum adumbratæ sunt preces piorum, Apoc. 8. v. 3. quæ spirituale incensum præstant in oculis Dei, Plal. 141. v. 2. & sine intermissione exerceri debent, 1. Thess. 5. v. 17. ut manè ordiamur & vesperi etiam finiamus opera vocationis nostræ cum precibus, si Dei benedictionem comitem habere velimus. Omnia enim sanctificantur per orationem, 1. Tim. 4. v. 5.

Hoc idem vult Christus in hodierno Evangelio, ubi orationem nobis commendat

I. *Ratione necessitatis*, quæ triplici finos astringit. Ponitur enim hic

I. *Mandatum*. Petite, inquit Christus. Quod confirmatur Deut. 6. v. 13. Pl. 50. v. 15. Esa.

Esa. 55. v. 6. Matth. 7. v. 7. c. 26. v. 41. Luc. 18. v. 1. 1. Tim. 2. v. 1. non igitur relictum est in nostro arbitrio an velimus orare, nec ne, sed obligati sumus mandato Domini supremi, qui non solum corpus occidit, sed animam simul in infernum præcipitet, Matth. 10. v. 28.

2. *Debitum.* Nam ad discipulos suos Christus sermonem dirigit. Quisquis igitur verus est discipulus Christi, huic mandato libenter obtemperat, & cum Christo Magistro suo colloqui desiderat, quod fit per orationem, quæ colloquium Deo à Cypriano appellatur ex Ps. 19. v. 15.

Hæc est summa hominis Christiani dignitatis, Deuter. 4. vers. 7. verus discipulus Christi est templum & habitaculum DEI, Johan. 14. v. 23. 2. Cor. 6. vers. 16. Jam verò ubi est templum Dei, ibi etiam offerri oportet sacrificium, quod est oratio, Psalm. 141. v. 2.

Verus discipulus Christi accepit unctio- nem Spiritus, 1. Johan. 2. v. 27. Spiritus S. autem est Spiritus precum, Zach. 12. v. 10. ubi igitur Spir. Sanct. habitat, illum ad preces compellit, Rom. 8. v. 14.

Verus discipulus Christi est spiritualis miles, sub vexillo Christi, ergò necessarium ipsi est, ut precibus sese muniat, Ephes. 6. vers. 11.

3. *Periculum.* Diabolus obambulat ut leo rugiens, 1. Petr. 5. vers. 8. caro concupiscit adversus Spiritum, Galat. 5. v. 17. mundus in maligno positus, 1. Johan. 5. v. 19. & non acquiescit prius, quam principis sui desideria, sanguine & cæde expleverit, Job. 8. v. 44. Imò optima portio nostra in hac lachrymarum valle est labor & dolor, Ps. 90. v. 10. Hi sunt stimuli, qui ad Dominum nos ire compellunt, Esa. 26. v. 16. Ps. 18. v. 7. sicut

enim hîc Christus discipulis suis tristem in mundo sortem prænuncians ad preces remittit: Ita adversus omnia mundi pericula in precibus munimentum & medicamentum invenimus, quò pertinet exemplum Moïsi, Exod. 17. v. 11.

2. *Ratione proprietatis.* Tria enim potissimum vera oratio requisita habeat necesse est, ut fiat

1. *Intelligenter*, non cæco impetu, quo feruntur ethnici solem & lunam adorantes, Sap. 13. v. 2. & mutantes gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum & quadrupedum & serpentium, Rom. 1. v. 23. Itemq; Pontificii, qui coram idolis procidunt, quæ ex auro & argento confecta sunt, os habent, & non loquuntur, &c. Psalm. 115. v. 5. seqq. & sanctos demortuos invocant, qui ignorant nos, Esa. 63. v. 16. Hi omnes nesciunt quid adorant, Johan. 4. v. 22. sed ad Deum vivum & verum dirigenda est oratio, qui ita se patefecit in Scripturis, quod sit æternus Pater, qui æterno genuit filium, eumq; in plenitudine temporis misit in mundum, ut esset noster mediator & redemptor, à quo Patre & filio procedit Spiritus S. qui mittitur in corda credentium, Hinc Christus in Evangelio: Quicquid petieritis Patrem, inquit, dabit vobis. Est enim (1.) Omnis boni fons & origo, Jac. 1. v. 17. (2.) καρδιουργός, 1. Reg. 8. v. 39. (3.) potest omnia superabundanter facere, quàm petimus & intelligimus, Eph. 3. v. 20. (4.) miseretur nostri sicut Pater liberorum, Psal. 103. v. 13. & (5.) propè est omnibus invocantibus eum, Psalm. 145. v. 18.

2. *Reverenter*, nimirum in nomine Christi. Ipse enim solus est mediator noster, 1. Tim. 2. vers. 5. qui apud Patrem pro nobis

nobis interpellat, Rom. 8. v. 34. in quo omnes promissiones sunt ita & Amen, 1. Cor. 1. v. 20. Hujus merito si fundetur oratio, nunquam frustra effunditur. Pater enim diligit filium Joh. 5. v. 20. & in eo nos acceptos reddidit, Eph. 1. v. 6. Quemadmodum enim in V. T. orantes dirigebant faciem suam ad templum Hierosolymitanum, vel in templo ad aram propitiatorii, 1. Reg. 8. vers. 48. ita nostrum propitiatorium Christus est, Rom. 3. v. 25. ad quem oculi animique inter orandum dirigendi sunt, per hunc enim accessum habemus ad Patrem per fidem, Rom. 5. v. 2. ipse preces pro nobis obtulit, Ebr. 5. vers. 7. adeoque per ipsum unice accedimus ut misericordiam consequamur, Ebr. 4. v. 16. unde illi etiam soli danda est gloria, Ps. 115. v. 1. Esa. 48. v. 11.

3. *Frequenter*. Hactenus non petiistis quicquam in nomine meo, inquit Christus, petite & dabitur vobis. Petierant quidem Apostoli, sed more V. T. sub involucro propitiatorii, quia praesentiam Christi corporalem tantum externis oculis intuebantur. Mediatorem verò N. T. esse sub propitiatorio adumbratum nondum intelligebant. Proinde Christus eos in nomine suo posthac jubet orare explicitè sine involucris typicis. Umbra enim adventante corpore evanuerant, Col. 2. v. 17.

Nos colligimus inde, quod frequenter orare & non deficere debemus, dicente alicubi Christo, Luc. 18. vers. 1. *Oremus cubitum iuvi*, ut in mediis tenebris Dominus sit nostralux, Ps. 27. v. 1. *Oremus de lecto iterum surgentes*. Nescimus enim quid serus vesper vehat, Sir. 18. v. 28. *Oremus domum exeuntes*, multi enim exierunt sani & incolumes, & mortui illati sunt. *Oremus domum repentes*, ut Deus benedicat laboribus manuum

nostrarum. Nisi enim Dominus aedificaverit domum, in vanum laborant qui aedificant eam, Psal. 127. vers. 1. *Oremus mensa accumbentes*, ut cibus profit corpori. *Oremus de mensa surgentes*, & gratias agamus Deo, qui aperit manum suam, & implet omne animal benedictione, Psal. 145. v. 16. Qui non orat, inquit Lutherus, scire debet, quod non sit Christianus, neque ad regnum Dei pertineat. Hinc est, quod totus cultus divinus orationis nomine exprimitur, Joh. 4. v. 21.

4. *Confidenter*, absque ulla haesitatione. Nam Pater est, quem invocamus. Si quid petieritis Patrem, inquit Christus, dabitur vobis. Quis igitur tam timidus esset, ut confidenter non accederet? Oramus Patre jubente, Psalm. 50. v. 15. Fratre instituyente, Matth. 6. v. 9. Advocato impellente, Rom. 8. vers. 14. cur de exauditione dubitabimus? Certè qui dubitat, Deum mendacem facit, 1. Joh. 5. v. 10. & nihil quicquam accipiet, Jac. 1. v. 7.

3. *Ratione utilitatis*, quæ multiplex, sed Christus unicâ exauditionis vocolâ omnia complectitur, quando dicit: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabitur vobis. Quàm latè igitur patet nostra indigentia, tam latè etiam hæc promissio se extendit, per quam confirmamur, quod omnia ad hanc futuram vitam necessaria per preces impetrare possimus. Oratio est *baculus Moysi*, quo mare rubrum divisit, Exod. 14. v. 21. *funda Davidis*, quâ Goliathum prostravit, 1. Sam. 17. v. 49. *Cythara Davidis*, quâ Diabolum fugavit, 1. Sam. 16. v. 23. *Scala caeli*, per quam gemitus nostri ascendunt, & Dei gratia descendit, Gen. 28. v. 12. *Columna inter Ecclesiam & hostes*, Exod. 14. vers. 20. *Organum Organorum*, notante Chrysolommo,

mo, quo mediante consequi possumus, quicquid nobis ad sustentationem huius & consecutionem futuræ vitæ salubre & necessarium est. Nam propè est Dominus invocantibus eum, & facit voluntatem timentium se, inquit David Ps. 145. v. 18. 19.

De Secundo.

Quia regerere poterant Apostoli, se esse indignos vel etiam rudes, & non calle-
re artem orandi, Christus promittit ipsis

1. *Spiritus Sancti presentiam.* Hæc per proverbialiter locutus sum vobis, inquit, non quod verba Christi in se obscura fuerint, sed ex sensu discipulorum, qui ob ruditatem suam ea intelligere non poterant, ideoque proverbialiter esse reputabant. Veniet autem tempus, cum non amplius in proverbialibus vobis loquar, sed palam &c. Quibus verbis respicit (1.) ad tempus, quo cum Apostolis post resurrectionem suam conversatus est, Act. 1. vers. 3. & intelligentiam ipsis aperuit, Luc. 24. v. 31. (2.) ad tempus visibilis effusionis Sp. S. in die Pentecostes, qui Apostolis omnia explicaturus, eosque tanquam Spiritus gratiæ & precum informaturus erat, quomodo in nomine & fiducia Christi rectè orare debeant, Zach. 12. v. 10.

Hæc est insignis consolatio pro timidis & perturbatis conscientis, quando sibi ex instinctu Diaboli imaginantur, se indignos esse, ut accedant precibus suis ad Deum, qui sit ignis consumens, Deut. 4. vers. 24. & peccatores non audiat, Joh. 9. v. 31. Spiritus S. adjuvat infirmitatem nostram, & Spiritui nostro testimonium perhibet, licet naturam filii iræ Eph. 2. v. 3. à Deo separati per peccatum, Esa. 59. vers. 2. quod tamen per Christum facti sumus filii Dei & hæredes regni cælorum, Rom. 8. v. 17. Impossibile

igitur est, quod à Deo efficitur, in nobis, à Deo repudiari. Accedamus igitur cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilium opportunum, Ebr. 4. v. 16.

2. *Dei Patris clementiam,* vers. 26. 27. Non dico vobis, inquit, quod ego rogaturus sum Patrem pro vobis, ipse enim Pater amat vos. Quibus verbis officium suum mediatorium non tollit, sed paulò post finitâ hæc concione denuò confirmat Joh. 17. v. 20. quin & semper adhuc vivit, ut interpellat pro nobis, Ebr. 7. v. 25. Scopus igitur Christi est plenâ fiduciâ discipulos suos animare, ut sciant, Deum non esse iratum iudicem, ad quem non audeant precibus suis accedere, sed benignissimum Patrem, qui ex animo ipsis bene cupiat, Ps. 103. v. 13.

Misericordia illa adhuc durat, & tanta est, quantus ipse Deus est, Sir. 2. v. 22. quâ cogitur quasi, ut preces nostras exaudiat, Of. 11. v. 8. Expende quæso imaginem cordis materni, 1. Reg. 3. v. 26. & paterni, Luc. 15. v. 20. & firmiter statue eodem modo ex paterno & materno corde Deum erga te affectum esse, Esa. 49. v. 15. Luc. 11. v. 11. 12. 13.

3. *Meriti sui efficientiam.* Pater amat vos, inquit Christus, quia vos amatis me, & credidistis, quod à Deo exiverim, exivi à Patre, &c.

Quo brevi aphorismo personam & officium suum eleganter complectitur. Nam à Patre exivit, & venit in mundum per incarnationem suam, dum humanam naturam assumpsit, ut in illa & per illam moriendo & patiendo redemptionis nostræ mysterium perficeret, quo absoluto iterum ad Patrem divertit, ascendendo ad cælos, & ad dextram Patris confidendo, mundumque corporali & terrena conversatione depositâ
reli-

reliquit. Interim nobiscum est & manet illocaliter & invisibiliter præsentia merè divinâ carni per & propter unionem personalem communicata, omnibus diebus usque ad consummationem seculi, Matth. 28. vers. 20.

Hoc meritum Christi si quis fundamentum ponit suarum precum, non est, quod de exauditione dubitet. Nam Pater amat filium, Joh. 5. vers. 20. & quicquid petimus in nomine ejus obtinere possumus, 1. Joh. 5. v. 14. Est enim advocatus noster apud Patrem, 1. Joh. 2. v. 1. Ebr. 9. vers. 24. per quem habemus fiduciam & accessum in confidentia per fidem ipsius, Eph. 3. v. 12.

De Tertio.

Superest *discipulorum aspiciatio*, v. 29. 30. quæ est

1. *Præsumptuosa.* Quia enim paulò antè Dominus ruditatem & ignorantiam eorum redarguerat, propterea quod verba ejus videbantur ipsis ænigmata, jam ad amolendam suspicionem istam verborum Christi intelligentiam præsumptuosè jaçant. Ecce, inquit, nunc apertè loqueris, nec similitudinem ullam dicis. Sed die sequente, cum Christus in hortu caperetur, experientia docuit, quàm frigida fuerit ipsorum confessio, dum aufugerunt omnes, & Christum solum reliquerunt, quod v. 23. seq. ipsis prædixerat.

Caveamus igitur præsumptionem, & non confidamus in propriis viribus sed operemur potiùs salutem nostram in timore & tremore, Phil. 2. vers. 12. & qui stat, videat ne cadat, 1. Cor. 10. v. 12.

2. *Religiosa.* Tribuunt enim Christo,

1. *Scientia universalitatem.* Nunc scimus, inquit, quod scis omnia, nec opus est tibi, ut quis te interroget. Quæ certè egregia de majestate Christo secundum carnem communicatâ, est confessio. Nam omnia scire non est *ὄλησ ἀνθρώπου*, sed Dei proprium, qui *καὶ ἀρδι, οὐνός ης* dicitur 1. Reg. 8. v. 39. & fines mundi intuetur, imò omnia quæ sub cælo sunt, Job. 28. v. 24. Quia igitur de Christo dicunt Apostoli, quod omnia sciat, nec ullius informatione indigeat, Deitatem ejus astruunt contra Arianos, & communicationem majestatis infinitæ contra Calvinianos. Nam super virgam de radice Jesse requievit Spiritus scientiæ & sapientiæ, Esa. 11. vers. 2. & in Christo secundum carnem absconditi sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ, Coloss. 2. vers. 3. nam divina natura est æterna & substantialis Patris sapientia, Prov. 8. vers. 1. Sap. 9. v. 9.

Hæc doctrina consolatione plena est. Si enim Christus Salvator noster scit omnia, miseriam etiam & afflictionem nostram sciet, Pl. 10. v. 14. & non dabit nos tentari supra id quod possumus, sed *ἐκ βασιμ* monstrabit, ut sufferre possimus, 1. Corinth. 10. vers. 13.

2. *Officii sublimitatem*, quod à Deo exiverit, verus nempe Salvator mundi, quod contra Judæos observandum est, qui Messiam illum obstinatè repudiant, & alium expectant, sed frustra. Jam dudum enim exivit à Patre, ut cum Andrea gaudere & dicere possimus: Invenimus Messiam, Johan.

1. v. 41. Cui sit laus & benedictio
in sempiterna secula,
Amen.

In Festo Ascensionis Christi.

Evangelium Marc. 16. v. 14. 20.

Vid. Aed. Epist. pag. 296. a. **A**rcæ fœderis cum multo jam tempore in tentoriis Castrensibus habitasset, summo tandem honore, magnificentia & pompâ in templum Salomonis deducta fuit, 1. Reg. 8. v. 4. seqq. *6. Num. 10. 33.*

Hanc figuram hodie adimpletam videmus. Christus est vera arca salutis, per arcam fœderis designatus, Rom. 3. v. 25. hic cum aliquanto tempore in similitudine hominum in deserto hujus mundi obambulasset, tandem omni quâ fieri potuit pompâ, solennitate, triumpho & majestate, ex civitate David, id est, ex ecclesia militante, in templum Salomonis, id est in cœlum, & in Ecclesiam triumphantem translatus est, ubi nunc sedet ad dextram Patris sub alis Cherubim & Seraphim, & dominatur in medio inimicorum, Pl. 110. v. 2. à mari ad mare, Pl. 72. v. 8. super omnem principatum & potestatem, & virtutem & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non solum in hoc, sed & futuro seculo, Eph. 1. v. 21.

De hac gloriosa Christi in coelos elevatione agit prælecta Evangelii pericope, quæ in duas potissimum partes dividi potest. Occurrit enim

I. *Prævia instructio.*

II. *Ascensionis Consecutio.*

J. J.

EXEGESIS.

Pincerna Pharaonis è carcere liberatus & pristino honori restitutus obliviscatur Josephi, qui ipsi hoc eventurum ex somnio prædixerat, Gen. 40. v. 13. Ita non affectus

est Christus Salvator noster, postquam ex carcere sepulchri prodiit, sed primo statim die Apostolos fugitivos præsentia suâ exhiberat, & multis modis ostendit, quod antiquam affectionem non deposuerit, sicut in hodierno Evangelio talis apparitio, & quidem ultima sive postrema describitur, quâ ante suum in coelos ascensum instruit Apostolos, quomodo officium suum administrare debeant.

Instructio illa tribus membris absolvi- tur ut sunt

I. *Increpatio*, v. 14. nam *ἀπέειπεν*, inquit Evangelista, exprobravit illis, quod his qui vidissent ipsum resuscitatum non credidissent. Hoc facit ex amore. Nam habet & amor plagas suas, inquit Ambrosius. Et Salomo Prov. 27. vers. 6. Melior est manifesta correctio, quàm amor absconditus. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm oscula odientis.

Sequantur ministri Ecclesiæ, & auditores suos objurgent tempestivè & intempestivè, 2. Tim. 4. v. 2. aliàs erunt canes muti, Esa. 56. vers. 10. Auditores verò increpationes ejusmodi animo humili & placato suscipiant. Qui enim custodit increpationes, astutior deinde fit, & auris quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientum commorabitur, Proverb. 15. v. 31.

Notandum hic

I. *Tempus*, quando facta sit hæc apparitio, nimirum postea recumbentibus undecim, ipso quadragesimo die, cum jam ab eis in coelum ascensurus esset, quâ repetitâ ma-

nifestatione
Nisi è sit pbabile, hæc fuisse ultimam. Tho. magis
Nisi è die factam: Sed potio fuisse illam
describit Joh. 20. 26. seqq. Vid. Beza. Not. ad
Marc. 16. 14. It. Spenz. Tract. X. 17. 18. 19. 20.
Fest. Ascens. p. 898.

nifestationē clarissimum bonitatis & misericordiæ suæ exemplum statuit. Sicut enim pastor fidelis, ovem amissam sollicitē quærit, jamque diu tritas itque reditque vias, dum invenit illam: Ita Christus non semel aut bis, sed ter, quater & amplius quærit Apostolos suos, qui percusso pastore sicut oves hinc inde dispersi erant, Zach. 13. v. 7. Luc. 15. vers. 4.

Hanc Christi sollicitudinem & bonitatem semper nobis ob oculos ponamus, si quando contingat nos in fide etiam infirmari, ut recordemur, nos misericordissimum habere pastorem & Pontificem, qui compati non modò possit sed & velit infirmitatibus nostris, Ebr. 4. v. 15.

2. *Scopus*, qui duplex. Taxat enim duo vitia capitalia, quorum

1. *Ἐστὶ ἀπιστία*, incredulitas. Audiverant ex ore Mariæ Magdalænæ, Christum vivere, Marc. 16. v. 10. quod confirmaverant cæteræ mulieres, Matth. 28. vers. 1. & Emauntini, Luc. 24. v. 35. sed nolabant credere, & verba illa videbantur illis ὡσεὶ λίθους, Luc. 24. vers. 11.

O fugite vos mei, fugite peccatum hoc, quod est mater & radix omnium peccatorum, & imitami potius Abrahamum, qui credidit contra spem in spem, Rom. 4. v. 18. qui enim incredulus est filio, vitam non videbit, sed ira Dei manebit super ipsum, Joh. 3. vers. 36.

2. *σκληροκαρδία*, cordis durities, quæ tamen eo sensu de Apostolis non prædicatur, quo Stephanus eam Judæis tribuit & horum senioribus, Act. 7. v. 51. nam renati erant & à mundo separati, Joh. 15. v. 19. Sed quia reliquias peccati adhuc sentiebant, & tot resurrectionis testes mendacii arguere non erubuerant, duritiem cordis lapidei

Christus ipsis exprobrat, ut succedat cor carneum charitate plenum, & verba quæ recedens diceret, in corde eorum arctius impressa remanerent, quæ D. D. Hieronymi & Gregorii verba sunt.

Hodie talis *σκληροκαρδία* & durities cordis valde frequens est. O quotusquisque est, qui istis, qui Christum oculis viderunt, manibus palparunt, auribus audierunt, 1. Io. 1. v. 1. Apostolis puta & Evangelistis, in his, quæ de Christo scripta reliquerunt, non credit? Exemplo sunt Pontificii, qui concilia, Papam & humanas traditiones Scripturæ S. anteponunt. Exemplo etiam sunt Sacramentarii, si enim crederent Christo & Apostolis, verba Institutionis Cænæ Dominicæ non tam obstinatè oppugnarent. Meritò igitur hinc cum Propheta exclamandum: quis credit auditui nostro? Esa. 53. vers. 1.

Mortificemus nos illam cordis duritiem, & oremus Deum, ut auferat de corde nostro cor lapideum, & donet nobis cor carneum, juxta promissionem Ezech. 36. v. 26.

II. *Ablegatio*. Nam finitâ increpatione vocationem Apostolorum repetit, dicens: Ite in universum mundum, & prædicate Evangelium omni Creaturæ. Ex his verbis apparet, quod ablegatio Apostolorum fuerit

1. *Peculiaris*, nam ad prædicandum emittuntur, non ad regnandum vel ad otianandum, vel ad luxuriandum. Qui igitur terrenis negotiis sese implicant, equis, mulis, rēdis & curribus vehuntur, & ut Reges gentium dominantur, quod apud Pontificios Papa, Cardinales, Episcopi, &c. faciunt, non sunt legitimi Apostolorum successores. Ite, inquit Dominus, prædicate. Prædicantes esse debent, & vocem suam confidenter exaltare, Esa. 58. vers. 1. si ministri Evangelicæ partes

partes masculè implere velint. Prædicantis igitur nomen, quod Pontificii tantoperè calumniantur, non averfari debemus, nam omnes Prophetæ, Apostoli, Iohannes Baptistæ, & Christus ipse fuerunt prædicantes, Esa. 51. v. 1. Jer. 7. v. 2. Matth. 3. v. 1. Luc. 3. v. 3. Matth. 4. vers. 23. Videamus autem, ut prædicemus Evangelium, non aniles fabulas, 2. Pet. 1. v. 16. vel doctrinas demoniorum, 1. Tim. 4. v. 1. qui enim aliud Evangelium prædicat, quàm Apostoli prædicarunt, anathema sit, inquit Paulus Gal. 1. vers. 8.

2. *Universalis,*

1. *Ratione terrarum.* Nam in omnem mundum jubentur ire, ut impleretur illud Psalm. 19. v. 5. Ante passionem suam præcipiebat Apostolis: In viam gentium ne abieritis, & in Civitates Samatitanorum ne intraveritis, sed potius ite ad oves, quæ perierunt, domus Israel Matth. 10. vers. 5. His enim primùm oportebat annunciari verbum Dei, Act. 13. v. 46. Jam verò post resurrectionem verbaliter sonant: Ite in universum mundum, quia Judæi contemnebant Evangelium, & in locum ipsorum Ethnici adoptandi erant, juxta prædictiones Prophetarum Esa. 60. v. 5. seqq. Huc pertinet inter alia vaticinium Zachariæ c. 14. v. 4. nam tempore ascensionis steterunt pedes Christi in monte Oliveti, scilicet est mons in quatuor partes, quando ab illo egressi Apostoli ad quatuor mundi plagas abierunt, & Evangelium de Christo ubique prædicarunt. Quò enim non pervenit pes Apostolorum, eò tamen pervenit sonus eorum. Notate hoc vos mei, in consolationem. Nam ubicunque estis, etiam in media Turcia, Deum propitium habetis, qui

vestram salutem desiderat, & clamat Esa. 44. v. 22. Convertimini ad me, & salvi eritis omnes fines terræ.

2. *Ratione personarum.* Nam omni creaturæ prædicare jubentur, non quidem irrationali, ut Monachi fabulantur S. Anthonium piscibus, S. Franciscum passeribus, Bedam lapidibus, &c. prædicasse, sed rationali, sive omnibus gentibus, ut Matthæus explicat. Hoc etiam fecerunt: Nam abeuntes prædicarunt Evangelium ubique, inquit Marc. c. 16. v. ult. admonentes omnem hominem, & docentes omnem hominem, & exhibentes omnem hominem perfectum in Christo Jesu, Col. 1. v. 28. ut fructificaret Evangelium in universo mundo apud omnes creaturas quæ sub cælo sunt, ibid. v. 23.

Hinc apparet evidenter, quòd velit Deus omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire, 1. Tim. 2. v. 4. id quòd sacrosancto juramento confirmat Ezech. 33. v. 11.

3. *Salutaris.* Qui enim crediderit, subicit Christus, & baptizatus fuerit, salvus erit, quiverò non credit, condemnabitur.

Verbum Evangelii non est sonus evanescens, aut litera mortua, sicut hæretici calumniantur, sed virtus Dei ad salutem omni credenti, Rom. 1. v. 16. Si quis igitur credit, hoc est gratiam Dei, meritum Christi, & inde dependentem remissionem peccatorum, justitiam, vitam & salutem æternam in Evangelio oblatam apprehendit, sibi que applicat, ex fide sua vivet, Hab. 2. v. 4.

Idem de Sacramento judicium est, quæ sunt, *οφθαλμοι της δικαιοσυνης*, Rom. 4. v. 11. Hic de Baptismo sermo est, qui Sacramentum initiationis à veteribus appellatur, & si quis non renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non introibit in regnum cælorum, inquit Salva-

Salvator, Joh. 3. verſ. 5. non tamen fidei & baptiſmi par & æqualis eſt neceſſitas. Fides ſimpliciter neceſſaria eſt, proinde Chriſtus expreſſis verbis dicit: qui non crediderit, condemnabitur. Nam abſque fide impoſſibile eſt Deo placere, Ebr. 11. v. 6. Baptiſmus verò neceſſarius quidem eſt, ſed non abſolutè. Excipitur enim caſus neceſſitatis, quando infans vel in utero moritur, vel in partu, vel alia quacunq; ratione baptiſmus impeditur, tunc certè baptiſmo Deus non alligatus eſt, ſed extraordinariè ſalutem infantum promovere poteſt, ſicut in V. T. infantes Iſraelitarum ante octavum diem, qui præciſe obſervandus erat, demortuos non rejecit, ut docet exemplum filioli Davidis, 2. Sam. 12. v. 23. ubi enim nulla lex, ibi nulla prævaricatio legis, Rom. 4. v. 15.

III. *Confirmatio.* Sicut enim Deus olim Moſen ad Pharaonem ablegaturus, dono miraculorum ipſum inſtruebatur, Ex. 4. v. 1. ſeqq. Ita Chriſtus h. l. miracula ſpecificat, quibus Apoſtoli doctrinam Evangelii confirmaturi erant, quæ ſunt

1. *Comitantia.* Nam ſequentur eos, inquit Chriſtus, qui crediderunt, puta Doctores Evangelii, vel etiam credentes quoscumque alios, ſiquidem in primitiva Eccleſia donum hoc commune erat, & à Spiritu Sancto diſtribuebatur ad beneplacitum, 1. Cor. 12. verſ. 11. imò hypocritis etiam dabatur, Matth. 7. v. 22.

Non igitur genuina & infallibilis Eccleſiæ veræ nota eſt, quod ſignis & miraculis clareſcere debeat, ut Pontifici putant: In Exordio quidem Eccleſia neceſſaria fuerunt, ut ad fidem creſceret multitudo credentium, 1. Cor. 14. v. 22. ſicut & nos cum arbuſta plantamus tamdiu eis aquam infundimus, quouſque ea in terra coaluiſſe vide-

mus, & ſi ſemel radices fixerint, irrigatio ceſſat, ut Gregorius loquitur. Hodie igitur miraculis non amplius opus eſt, quia doctrinam eandem habemus & amplectimur, quæ per miracula Apoſtolorum abunde confirmata eſt. Si quis igitur adhuc miracula quaerit, ad Antichriſti familiam pertinet, Mat. 24. verſ. 24. 2. Theſ. 2. verſ. 9. Apoc. 13. verſ. 13.

2. *Variantia.* Nam (1.) dæmones ejicient, quod factum, Act. 5. v. 16. 8. v. 7. 16. v. 18. (2.) linguis novis loquentur, quod completum eſt, Act. 2. v. 4. 10. v. 46. 19. v. 6. (3.) Serpentes tollent, quod Paulus fecit in inſula Melite, Act. 28. v. 5. (4.) Si quid lethale biberint, nequaquam nocebit eis, quod de Johanne referunt hiſtoriæ Eccleſiaſticae. (5.) ægrotis manus imponent, & benè habebunt. Exempla vide Act. 9. verſ. 34. 28. verſ. 8.

Eluceſcit inde

1. *Dei bonitas,* qui adhuc hodiè fidelibus ſuis miraculoſè auxiliatur in omnibuſ tribulationibus. Dæmonia ejiciuntur jejunio & oratione, Matth. 17. v. 21. infirmi oratione fidei ſalvantur, Jacob. 5. verſ. 15. Serpens antiquus è cordibus impiorum prædicatione & meditatione verbi divini expellitur, Jac. 4. v. 7. magnalia Dei celebrantur in omnibus iniquis, nam Evangelium fructificat in toto mundo, Col. 1. v. 6. Deus ſæpe ἀπὸ μηχανῆς auxilium mittit, de quo nemo unquam cogitavit, Pſal. 64. verſ. 10. Ergò confide Deo, qui miracula facit ſolus, Pſ. 72. verſ. 18. & non dabit in æternum fluctuationem juſto, Pſal. 55. v. 23.

2. *Chriſti poteſtas.* Nam in nomine ejus hæc miracula S. Apoſtoli operati ſunt. Ergò ad ipſum verè fide confugiendum ſemper, ille magnus eſt conſilio, & incomprehenſibilis

fibilis cogitatu, Jerem. 32. v. 19. nomen ejus turre fortiffima, ad illum currit iuftus & exaltabitur, Prov. 18. v. 10.

De Secundo.

Vidimus inftitutionem, videbimus etiam *afcenfionem*, circa quam tria ponderanda veniunt,

1. *Modus*, quomodo afcenderit, nimirum

1. *Veraciter*. Carpocratiani circa annum Chrifti centefimum nugati funt, Chriftum animâ tantum, corpore in terris relicto, in cælum afcendiffe. Manichæi *φαινομένης* tantum & apparenter afcenfionem Chrifti interpretabantur. Sed perperam. Verè enim & realiter corpore & animâ Chriftus in cælum afcendit in præfentia omnium Apoftolorum & difcipulorum fuorum, qui oculis apertis afpexerunt, Act. 1. v. 9. feqq. hoc prædictum erat Pl. 47. v. 6. & 68. v. 19. Zach. 14. v. 4.

2. *Localiter*. *Ἀνελήφθη*, inquit Marcus, hoc explicat per τὸ δῖες η, Luc. 24. v. 51. recessit ab illis, & per τὸ ἐπὶ τὸ οὐρανόν, in altum elevatus est Act. 1. v. 9. quæ verba luculenter docent afcenfionem Chrifti non fuiſſe nudam quandam diſparitionem, ut Luc. 24. verſ. 31. *ἵνε ἀορασίαν* & inviſibilitatem, ut Luc. 4. v. 30. & Joh. 8. v. 59. sed *τοπικὴν μεταστάσιν*, localem translationem & viſibilem elevationem, quâ Chriftus in monte Oliveti propè Bethaniam ſtans è terra ſuſum viſibiliter in altum ſublatus per nubem oculis difcipulorum ſubductus & in cælum translatus eſt.

Nequaquam igitur docemus, ſicut quidam calumniantur, Chrifti afcenfionem fuiſſe merum phantaſma, ſed toto corde credimus, & ore confitemur, quod verè & rea-

liter de loco ad locum, & quidem ſuſum elevatus, & in cælum beatorum ſtatimque plenariæ glorificationis translatus ſit. Scimus enim ipſi, niſi verè in cælum afcendiſſet, quod afcenſio ipſius nihil nobis prodeſſe poſſit, ſicut etiam veritas paſſionis & mortis præſupponitur, ut fructus ex ea ad nos derivetur. Ubi autem ſit illud coelum, in quod Chriftus afcendit, *noſtræ fragilitatis non eſt diſcutere*, inquit Auguſtinus. Dicitur enim coelos penetrariſſe, Ebr. 4. v. 14. ſuper omnes coelos afcendiſſe, Eph. 4. v. 10. excellior coelis factus, Ebr. 7. 26. quâ loquendi formulâ non tam altitudo loci, quam *ὑπερφανείας* & ſublinitas divinæ majeſtatis innuitur, cujus plenariam uſurpationem depoſitâ formâ ſervili per afcenfionem ſuam Chriftus confeſecutus eſt, Act. 2. v. 36. Eph. 1. verſ. 21.

3. *Regaliter*, ſi ſpectes

1. *Currum*, qui fuit nubes, quam Pater cœleſtis in occurſum miſit filio ſuo, ſicut Joſephus Patri ſuo currum mittebat, Gen. 45. v. 21. hoc fuit divinæ majeſtatis indicium, Pl. 104. v. 3. Oſtenderat ſe *Dominum maris* ſuperambulando Matt. 14. v. 25. & tranquillo ſuperando Marc. 4. v. 39. oſtenderat ſe *Dominum terræ*, quando in paſſione & reſurrectione ſua illam tremere fecit, Matth. 27. v. 52. 28. v. 2. & mortuos ſuſcitavit, Matth. 27. v. 52. Oſtenderat ſe *Dominum inferni*, quando Diabolos expulit, Luc. 11. verſ. 14. & *ζωοποιήσας* in carcèrem illum infernalem deſcendit expolians principatus & potèſtates, triumphans illos in ſemetipſo, Col. 2. v. 15. Reſtabat igitur, ut ſe *Dominum cœli* oſtenderet, quod reiſpâ præſtitit, quando nubes ei famulatum præſtitit: Ita *typus* impletur Num. 10. verſ. 11. 12. Sicut enim Iſraelitæ in deſerto caſtra movebant, quando nubes eleva-

elevabatur: Ita Chrifto per nubem in cœlum fublevato, difperfi funt Apoftoli in totum terrarum orbem, & prædicarunt Evangelium omni creaturæ, ut fuprà audivimus.

2. *Comitatum.* Nam curruum Dei funt vicies centena millia, imò in duplo, Dominus inter eos eft in Sinai fancto, inquit David Pf. 68. verf. 18. Hi currus Dei funt fancti Angeli, quos in afcenfione Chrifti præfentes fuiffe teftatur vifibilis duorum ex cœtu angelico manifeftatio, Act. 1. verf. 10. Quidam velut prodromi exclamarunt: Attollite ô portæ, capita veftre, & elevamini portæ mundi, & intrabit Rex gloriæ. Reliqui è cœlo in occurfum illis venientes dixerunt: Quis eft ille Rex gloriæ? Refponderunt Angeli Chriftum comitantes: Dominus fortis & heros, Dominus fortis in prælio, Pf. 24. v. 7. feqq.

II. *Terminus,* nimirum ultimus vel proprius (de communi enim jam antea dictum) eft dextra Dei, ad quam per afcenfionem fuam confedit. Cum Enocho quidem & Elia afcenfionem in cœlos communem habet, fed felfio ad dextram Dei, nec Enocho, nec Elia, nec ulli Angelorum competit, Ebr. 1. v. 13. Quid autem per Seflionem ad dextram Dei intelligendum fit, Scriptura declarat, tum explicatione termini fimplicis, quando dextram Dei vocat dextram virtutis, Matth. 26. verf. 64. Luc. 22. v. 69. dextram majestatis, Ebr. 1. v. 3. thronum μεγαλωσύνης, Ebr. 8. v. 1. thronum gloriæ, Matth. 25. verf. 31. tum phrafeos compofito, quando τὸ federe ad dextram Dei explicat per regnare, Pf. 110. v. 2. 1. Corinth. 15. v. 25. omnia implere, Eph. 4. verf. 10. fuprà omne quod in hoc vel futuro feculo nominari poteft, constitui, & omnia pedibus fuis fubjecta habere, Eph. 1. v. 20. 21.

Soletur te majestas Chrifti ad dextram Dei exaltati

1. *Contra confcientie angorem.* Quis enim condemnet te? Chriftus Jefus fedet ad dextram Dei & interpellat pro nobis, Rom. 8. 34.

2. *Contra mundi furorem.* Chriftus fedet ad dextram Patris, & dominatur in medio inimicorum Pf. 110. v. 1. 2. deliberent ergò Diabolus, mundus, tyranni, &c. contra nos quicquid velint, hîc eft Immanuel, Ef. 8. v. 10.

3. *Contra inferni terrorem.* Chriftus fedet ad dextram Dei, & inferno peftis factus eft, Of. 13. v. 14. vivit, & tu vives, Joh. 14. v. 19. Vicit, & tu vincis propter eum qui dilexit te, Rom. 8. v. 37. regnat, & tu regnabis cum ipfo, 2. Tim. 2. v. 12. pugna modo ut vincas, vince ut vivas, vive ut regnes, fi vice-ris, dabit tibi federe fecum in throno fuo, Apoc. 3. v. 21.

III. *Fructus,* qui triplex

1. *Fidei confirmatio.* Nam ex afcenfione Chrifti agnofcimus, quod fit Chriftus verus promiffus Meffias, de quo olim prædictum eft, quod peracto redemptionis opere cœlum afcenfurus fit, itemque Dominus conftitutus fuper omnia, Act. 2. v. 36. Pf. 8. v. 7. & tandem mediator & Advocatus nofter, qui ided afcendit in cœlos, ut appareret pro nobis in confpectu Dei, Ebr. 9. v. 24.

2. *Spei elevatio.* Eft enim perruptor ille fortiffimus, Mich. 2. verf. 13. qui viam vitæ nobis aperuit, Pf. 16. v. 11. & claufas paradifi fores referavit, ut jam habeamus fiduciam & accessum in confidentia per fidem ipfius, Eph. 3. verf. 12. Hinc Leo: Chrifti afcenfio eft noftra provectio, & quò præcefit gloria capitis, ed vocatur etiam fpes corporis. Et Ecclefia:

Best du vom Tod erstanden bist /

Werd ich im Grab nicht bleiben / &c.

3. *Charitatis inflammatio.* Quia enim Christus unicus animæ nostræ thesaurus in coelo est, oportet nos etiam corda elevari, & à terrenis abstrahere juxta admonitionem Pauli Col. 3. vers. 1. illuc sequamur corde, ubi Christum corpore ascendisse credimus. Desideria terrena fugiamus, nihil jam nos delectet in infimis, qui Patrem habemus in coelis, inquit Gregorius. Quotiescunque igitur coelum intuemini, ibi *πνεύμα* vestrum esse cogitate, Phil. 3. vers. 20. quotiescunque nubes inspicitis, has aliquando vehiculum vestrum futuras recor-

damini, 1. Thess. 4. vers. 17. quotiescunque aviculas alis suis sursum in aërem sese librare cernitis, toties alis cogitationum in vera fide, & spe & charitate sursum desideria vestra attollite, & ascendite cum Christo corde, donec aliquando sequemini corpore, & semper cum ipso eritis, 1. Thess. 4. v. 17.

Da wird der Tag erst Freudenreich /

Wann uns Gott zu ihm nehmen

Und seinem Sohn wird mach en gleich /

Als wir denn jetzt bekennen

Da wird sich finden Freud und Muth /

Zu ew'ger Zeit bey'm höchsten Gut /

Gott woll das wir erleben /

Amen.

Dominica Exaudi.

Evangelium Johan. 15. vers. 26. & 16. v. 1. 4.

CUM Jezabel Regina mortem Eliae minaretur, eò quod universos Prophetas Baal gladio occidisset, fugit ille in desertum, cumque ibi sederet, subter juniperum, optavit animæ suæ, ut moretetur. O Domine ait, sufficit nunc, tolle animam meam, neque enim melior sum, quàm Patres mei, projecitque se & obdormivit in umbra juniperi. Et ecce, Angelus Domini tetigit eum, & dixit: Surge & comede. Respexit autem, & ecce, ad caput suum subcineritius panis & vas aquæ. Comedit ergò & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius 40. diebus, & 40. noctibus, usque ad montem Dei Horeb, 1. Reg. 19. vers. 2. seqq.

Parem fortunam in hoc mundo experiuntur adhuc multi Christiani & confessores Evangelicæ veritatis, dum ab Ecclesia malignantium persecutionem patiuntur, &

vel in exilium relegantur, vel miserabiliter trucidantur, quâ in re meretrix Babylonia gnaviter se gessit, ut ebria dicatur sanguine martyrum Jesu, Apoc. 17. v. 6. Sed Angelus magni Consilii adstat fidelibus suis in mediis persecutionibus, & confortat eos per Spiritum Sanctum ut militent bonam militiam, & tandem coronam vitæ reportent, 2. Tim. 2. v. 5.

Sicut enim fabri ferrarii haud procul à fornace frigidam habere solent: Ita Deus quando probat dilectos suos in fornace tribulationis, non ibi perire finit, sed educit in refrigerium, Psal. 66. v. 12.

Utrumque confirmat Christus in prælecta pericope, dum Apostolis suis mundi persecutiones quidem prædicit, sed Spiritum Sanctum promittit, qui ipsos rursus erigere, & sub turbinibus persecutionem consolari debeat.

Vide-